Instytut Pamięci Narodowej

https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/periodyki-ipn/dodatki-historyczne-do/176865,Kryjowki-dla-Zydow-PDF.html
20.04.2024, 11:09

Kryjówki dla Żydów [PDF]

Dodatek historyczny Delegatury IPN w Kielcach do „Tygodnika eM”

W związku z Narodowym Dniem Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką (24 marca) w „Tygodniku eM” ukazał się dodatek historyczny z artykułem dr. Tomasza Domańskiego z Referatu Badań Historycznych IPN w Kielcach, poświęcony polskim chłopom, którzy w czasie II wojny światowej podjęli największy wysiłek i ponieśli największe ofiary za próby pomocy Żydom.

Dodatek IPN

DODATEK HISTORYCZNY 2022/2

Redakcja Tygodnika eM Kielce oraz pracownicy Delegatury IPN w Kielcach zapraszają czytelników do lektury artykułów zawartych w cyklu: Dodatek historyczny IPN. Kierujemy go nie tylko do wszystkich, którzy interesuje historia, ale także do tych, którzy chcą poznać nieznane karty ludzkich losów i związanych z nimi wydarzeń. Życzymy czytelnikom ciekawej lektury.

dr Dorota Kocwa-Karlik, Naczelnik Delegatury IPN w Kielcach, ksiądz Leszek Skorupa, Redaktor Naczelny Tygodnika eM Kielce

Kryjówki dla Żydów

W okresie II wojny światowej wielu Polaków podjęło się heroicznych prób ratowania żydowskich sąsiadów przed śmiercią z niemieckich rąk. Pomoc miała charakter zorganizowany, zbiorowy i indywidualny. Polegała na przekazaniu żywności, lekarstw, fałszywych dokumentów czy udzieleniu schronienia. Wśród polskich ratowników spotykamy przedstawicieli wszystkich grup społecznych: inteligencję, ziemian, duchowieństwo, leśników, robotników i chłopów. Właśnie ci ostatni, w okupacyjnych realiach regionu kieleckiego, podjęli największy wysiłek i ponieśli największe ofiary za próby pomocy Żydom.

DR TOMASZ DOMAŃSKI
Delegatura IPN w Kielcach

Badania naukowe prowadzone w zakresie polskiej pomocy świadczonej Żydom podczas niemieckiej okupacji wyraźnie przekonują, że najwięcej takich przypadków miało miejsce na wsiach. Tam też najczęściej dochodziło do krwawych represji za pomoc Żydom wymierzanych przez lokalne jednostki niemieckiej policji porządkowej. W ramach swoich działań statutowych już od zakończenia II wojny światowej, a następnie reaktywacji od drugiej połowy lat sześćdziesiątych, dokumentację obrazującą zbrodnie przeprowadzone przez okupacyjne władze niemieckie na badaniach polskiej oraz innych mniejszościach narodowych, w tym zwłaszcza Żydach, gromadziły Główna i Okręgowe Komisje Badania Zbrodni Niemieckich (przemianowane w 1949 r. na Hitlerowskich). Działalność Komisji zmierzała przede wszystkim do ujawnienia ofiar niemieckiego ludobójstwa, a siłą rzeczy także Polaków zamordowanych za pomoc Żydom. Jednakże dopiero w latach siedemdziesiątych XX wieku w b. GKBZH w Warszawie podjęto działania, mające na celu ujawnienie Polaków ratujących Żydów w czasie okupacji niemieckiej, bez względu na to czy przypadek pomocy zakończył się faktem represji czy też nie. Śledztwo prowadził prokurator Wacław Bielawski i od jego nazwiska zbiór zgromadzonych materiałów, liczący 2,2 tys. tomów i przechowywany w Instytucie Pamięci Narodowej nazywany jest „śledztwem Bielawskiego”. Ostatnio powyższe materiały sukcesywnie publikuje Sebastian Piątkowski w ramach publikacji „Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945”.
Dostępny zasób archiwalny obecnej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu jest niejako dwojaki. Obejmuje śledztwa prowadzone przez b. Okręgowe Komisje Badania Zbrodni Hitlerowskich (m. in. w Kielcach) oraz akta wytworzone przez b. GKBZH, w tym zwłaszcza wspomniane „śledztwo Bielawskiego”. Dokumentacja zgromadzona w obu typach śledztw jest niezwykle podobna (powstała według tego samego schematu) i składa się przede wszystkim z protokołów przesłuchań świadków tragicznych wydarzeń, kopii akt Urzędów Stanu Cywilnego, odnalezionych dokumentów niemieckich władz okupacyjnych oraz dokumentów osobistych takich jak korespondencja między ratującymi i ratowanymi czy fotografie.
Lektura wymienionych wyżej materiałów archiwalnych jest przysłowiową kopalnią wiedzy z zakresu polskiej pomocy świadczonej Żydom pod okupacją niemiecką. Jednym z zauważalnych, a przy tym niezwykle ważnych wątków logistyce pomocy są przekazy odnoszące się do różnego rodzaju skrytek, schowków, schronów czy bunkrów, które budowano by ratować Żydów przed niemiecką władzą. W związku licznymi niemieckimi zarządzeniami o karaniu śmiercią ratowników (co w sposób decydujący wpływało na możliwość demonstracji faktu ukrywania Żydów) chęć pomocy wymagała niejednokrotnie od ratujących i ratowanych ogromnej pomysłowości i wysiłku. Żydów ukrywano w przeróżnych miejscach, takich jak strychy domów, specjalnie konstruowane kryjówki w stodołach, chlewach czy innych dogodnych miejscach w obejściach gospodarskich. Do zbudowania kryjówki dającej Żydom szansę przeżycia, oprócz oczywiście miejsca, koniecznie było zgromadzenie materiałów budowlanych

PLIKI DO POBRANIA

Kryjówki dla Żydów (pdf, 1.02 MB) 21.03.2022 17:00